

A SZÉLSŐSÉGEK ÉS A TITKOS VÁLASZTÓJOG

MINÉL JOBBAN KÖZELEDIK a titkos választójog törvénybeiktatása, annál inkább nő a magyar társadalom egyes köreiben a nyugtalanság, hogy az általános titkos választójogra való hirtelen áttérés nemzeti közérdekeink súlyos veszélyeztetését, társadalmi és politikai helyzetünk forradalmi átalakítását hozhatja. Tekintélyes közéleti tényezők is az időbeli és érdembeli fokozatosság álláspontján vannak, mondván, hogy a demokráciának lassú evolúcióval, a nemzet életérdekeinek szem előtt tartásával kell megvalósulnia.

Szükséges óvatosság a politikai okosság érvényesülése érdekében mindenesetre e kérdésben is helyénvaló. A túlzott óvatosság azonban s még inkább az ebből fakadó jogkorlátozásra irányuló törekvés, nem szolgálná a nemzeti élet haladásának előmozdítását és egy, a mainál demokratikusabb és szociálisabb nemzetrend békés kialakulásának lehetőségét. A helyzet ma az, hogy míg a konzervatív elemek félnek a szélsőségektől s ezért biztosítékokat keresnek velük szemben, a szélsőségek egyre hangsúlyosabban követelik a titkosság bevezetését. Az ellentétes álláspontoknak ez az elhelyezkedése kelti a magyar közvélemény egy részében azt a téves hitet, hogy a titkos választójog a szélsőségeknek használ, ezek eminens politikai érdeke fűződik hozzá, tehát a jelenleg kormányzó erők joggal félhetnek a politikai és társadalmi helyzet felborlásától a szélsőségeknek — szerintük — kedvező titkos választójog általánossá tétele esetén.

Ha azonban ezzel az előítélettel szemben behatóbb szemlét tartunk a politikai erőviszonyok mindenkori alakulása fölött, azt látjuk, hogy a teljes alkotmányosságon és a titkos választójogon alapuló, kellő időben bevezetett demokrácia — ahol t. i. el nem fajul vagy forradalomba nem szédül — a szélsőséges erők átmeneti térnyerése után végeredményben mindig és mindenütt a politikai hagyományokkal rendelkező, iskolázott és mérsékelt programot valló pártok érvényesülésének kedvez. Az alkotmányos szabadság levegője és parlamenti gyakorlata rendszerint a szélsőségek megszelídítéséhez, elpolgárosodásához juttatja az egyébként kiegyensúlyozatlan politikai helyzetet. A szélsőséges erők alkotmányos úton, különösen átmenet nélkül, csak a legritkább esetben tudják megszerezni a hatalmat, megtartaniok pedig egész bizonyosan csak diktatúrával sikerül. Forradalmi uralomrajutásuk esetén első dolguk ezért az alkotmányos szabadságjogok korlátozása,

a gyülekezési, a sajtó és a szervezkedési szabadság teljes eltiltása. A szabadság és a jog nem a szélsőségek eleme.

Igen tanulságos lehet erre nézve a magyar közvélemény emlékezetébe idézni a hazai szociáldemokrata párt háborúelőtti és háborúutáni pályafutását, mint olyan szélsőséges forradalmi pártét, amely sohasem tagadta meg a fennálló politikai és társadalmi renddel élesen szembenálló programját. Meggyőző lehet ez a szemle mindenféle szélsőség politikai esélyeinek lemérésére, mert jól mutatja, hogy az alkotmányos küzdelem terén milyen jövő vár a szélsőséges politikai törekvésekre.

Előljáróban csak röviden utalok azokra az évtizedes, nem egyszer véres politikai küzdelmekre, amelyeket a szociáldemokrata párt a titkos választójogért folytatott. A választójogi harc jegyében szervezték és egyesítették évtizedeken át az ipari munkásságot, amelynek ez volt jóformán egyetlen politikai programja. Föltehető, hogy a magyar munkásmozgalom háborúelőtti vezetői a munkássággal együtt őszintén hittek abban, hogy a titkos választójog bevezetésével a demokrácia általuk elképzelt rendszere jut uralomra vagy legalább is számottevő hatalomra tesz szert. Tény, hogy régi választójogi törvényünk, az 1874. évi XXXIII. t.-c., igen szűkkörű választójogot kodifikált. Ez ellen folyt a küzdelem nemcsak a szocialisták részéről, hanem a haladószellemű nemzeti polgári pártok körében is az egész háborúelőtti időszakban. Mikor aztán 1918-ban a baloldali radikalizmus uralomra jutott és törvénybeiktatta az általános titkos választójogot (1918. évi I. néptörvény), maguk a forradalmi pártok ijedtek meg és félték legjobban saját alkotásuk várható politikai fejleményeitől. Meglepő fordulatot vett ekkor a forradalmi pártok magatartása és felfogása a népjogok és az alkotmányos szabadság tekintetében. Az 1919 áprilisára kiírt nemzetgyűlési választások előtt már azt írta a szociáldemokrata párt lapja, hogy „amennyiben az általános választások nem hozzák meg a szocialista többséget, a párt nem tartja tiszteletben a népakaratot, hanem erőszakkal is kész elveinek érvényt szerezni“. (Idézi Pethő Sándor: Világostól Trianonig, 209. 1. Encyklopedia kiad. 1925.) Ez a kijelentés hidegvizes zuhany volt mindazok számára, akik elég naivak voltak a forradalmi pártok szabadság-programmjában őszintén bízni. A titkos választójog bevezetése helyett így szakadt ránk a proletárság diktatúrája 1919 tavaszán.

A forradalmi rendszer jó szimattal megérezte akkor is, hogy hatalmát alkotmányos alapon meg nem tarthatja. A forradalom lezajlása után az 1920-ik évi első nemzetgyűlési (valamint az 1921. évi fővárosi törvényhatósági) választás negative, az 1922. évi II. nemzetgyűlési választás és az 1925-ben tartott újabb fővárosi választás eredménye pedig pozitíven is bizonyította, hogy az évtizedes választójogi küzdelem sem tudta a baloldali szélsőség mellé állítani a titkos választójoggal felruházott tömegeket. Beigazolódott ekkor, hogy a titkos szavazás jogával felruházott polgárságnak és munkásságnak más választása is van, mint hogy a politikai szélsőséget képviselő baloldali radikalizmus pártjára adja szavazatát. A hazai szociáldemokrata párt, amely sohasem tagadta meg szélsőséges politikai programját, a későbbi választások során sem tanúsított semmi fejlődőképességet, még kevésbbé

átütő erőt. Az 1922. évi választások óta ugyanis országos viszonylatban a következőképpen alakult a szocialista párt országgyűlési szavazatainak abszolút száma és aránya:

Szociáldemokratapárti szavazatok száma

A választás éve	Összesen	Titkos kerület			Nyílt kerület	Az összes érv. szavazat százalékában
		Buda-pest	Pest-környék	Vidék		
1922	278.124	121.834	45.925	43.972	66.389	15,3%
1926	123.809	59.292	22.122	26.508	18.932	7,2%
1931	166.431	67.512	26.123	37.976	34.820	11,1%
1935	132.030	56.136	35.199	40.686	—	5,5%

A szavazatok alapján 1922-ben 25 mandátum (az összes mandátumok 10.2%-a), 1926-ban és 1931-ben 14—14 mandátum (57%), 1935-ben pedig 11 mandátum (4,5%) jutott a nemzetgyűlésen, illetőleg az országgyűlésen a szocialista pártnak, amely 1922-ben szerzett szavazataival és 25 mandátumával még egyik legnagyobb ellenzéki csoportja volt a nemzetgyűlésnek. Ez kétségtelenül jelentős sikere és nagy eseménye volt a magyarországi munkásmozgalomnak, elemi erejű feltörésről azonban szó sem lehetett, különösen országos vonatkozásban nem. A párt szavazatainak ekkori 15.3%-os aránya, egybevetve azzal a másik adattal, hogy az I. nemzetgyűlési választásokon a szavazásra jogosultaknak csak kb. 20%-a nem vett részt, azt igazolja, hogy a háborút követő időkben az ország lakosságának legfeljebb 15—20%-a hajlott a szélsőséges programmú szociáldemokrata párt támogatására. Később ez a kezdeti viszonylagos lendülete is visszahanyatlott a pártnak. Egyetlen parlamenti időszak elég volt arra, hogy a forradalmi szocializmus üdvözítő voltából még azokat a tömegeket is kiábrándítsa, akik az 1918—19. évi események ellenére is bíztak a szociáldemokráciában. Az 1926. évi választáskor 278.000-ről 124.000-re zuhant a párt szavazatainak száma, az arányszám pedig 153%-ról 7.2%-ra esett. Ebben a katasztrofális veszteségben csak kevés része volt annak, hogy az 1925: XXVI. t.-c. a választás titkosságát még szűkebb keretek közé szorította és hogy — különösen a nyílt szavazásos kerületekben — az akkori kormányzat igen erős választási eszközökkel szorította vissza a szociáldemokráciát. A helyzet ugyanis az volt, hogy a titkosan szavazó kerületekben még súlyosabb vereséget szenvedett a párt, mint másutt. Amilyen könnyen jöttek 1922-ben a párt szavazói, ugyanolyan könnyen el is fordultak tőle négy év után. Az ismételten elhatározott nagy szervező és toborzó munka ellenére később sem javult a párt helyzete, mert az emlékezetesen válságos időben tartott 1931. évi választásokon sem tudta visszaszerezni a párt 1922. évi birtokállományát. A szavazatok száma ekkor mintegy 43.000-rel több volt ugyan, de az országos arányban (íri%) messze elmaradt az 1922. évi 15.3% mögött. A mandátumok száma változatlanul 14 maradt, pedig ez volt az utolsó alkalom arra, hogy a hazai szociáldemokrácia — legalább a titkosan választó kerületekben — politikai átütőerejét bebizonyítsa. Az 1930. évi új szocialista agrárprogramm u. i. a mezőgazdasági népesség szélesebb köreiben is érdeklődést kel-

tett a párt iránt, amely érdeklődést az 1931-ben elhatalmasodó agrár-válság is tovább növelt. A nyílt és a titkos kerületekben olyan rétegek is a szocialista pártra szavaztak ekkor, amelyek azelőtt hírből is alig ismerték a pártot, de akkori elkeseredésük kifejezésére alkalmasnak tartottak.

Az 1931. évi nagy válság által okozott átmeneti térnyerést is elveszítette a következő négy év során a párt. A Gömbös-féle 1935. évi választásokon a nyílt kerületekben már teljesen visszavonult a szociáldemokrácia s megmaradt erőit a titkos kerületekre koncentráltta. Az eredmény 132.030 szavazat volt az ugyanitt 1931-ben kapott 131.610 titkos szavazattal szemben. A szavazatok országos aránya 1931-hez viszonyítva éppen a felére, 5.5%-ra csökkent. A nemzeti társadalom és polgári pártok mindjobban erősödő politikai szervezkedése nyomán így szorult vissza a szélsőséges politikai és gazdasági programot képviselő szociáldemokrácia. Pedig az 1935. választásokon még alig jutott jelentősebb szerephez a párt legesélyesebb ellenfele, a jobboldali szélsőség.

Természetesen sok igazság van abban, hogy ez a hanyatlás részben a választójogi törvény és főleg a választási harc eszközeinek számlájára Írandó s hogy titkos választás esetén országos viszonylatban újabb lendület és előretörés válthatja fel ezt az elsorvadást. Ennek a magyarázatnak azonban s különösen ennek az aggodalomnak nem kell túlsók jelentőséget tulajdonítanunk, ha megvizsgáljuk, miként alakult a háború óta a titkosan választó kerületekben a szociáldemokrata párt szavazatainak száma.

A hazai szociáldemokrácia legfontosabb erőforrásai mindig Budapesten, Pestkörnyéken és a hat legnagyobb törvényhatósági jogú városban voltak. Ezekben a többnyire ipari jellegű kerületekben minden háborúutáni választáson résztvett a szocialista párt és pedig mindig titkos választás rendjén. Kiválóan alkalmasnak látszik tehát e forradalmi szélsőséget képviselő párt politikai erőviszonyainak lemérésére az említett titkos kerületekben szerzett szavazatainak számbavétele. Budapesten a törvényhatósági választások eredményeivel is kiegészíthetjük a megfigyelést, minthogy a szavazók száma alig különbözik az országos és a községi választásokon.

A Budapesten tartott háborúutáni nyolc politikai választás eredményei szerint a következőképpen alakult a szociáldemokrata párt helyzete:

Szociáldemokratapárti szavazatok száma és aránya a budapesti választásokon 1921-től 1935-ig.

A választás éve ¹	Összesen	Százalékban	Budai választókerület	Északi	Déli
1921*	A szociáldemokrata párt nem vett részt a választásban				
1922	121.643	39.1	32.8	40.4	41.3
1925*	59.400	27.0	—	—	—
1926	59.292	27.4	22.2	30.9	27.3
1930*	73.427	27.6	20.0	32.1	27.8
1931	67.514	28.5	20.1	31.6	30.7
1935*	48.600	22.3	12.3	25.5	
1935	56.136	22.5	15.9	25.3	24.2

¹A csillaggal jelöltek törvényhatósági választások, a többiek nemzetgyűlési, illetőleg országgyűlési választások voltak. Az 1935. évi községi választásokon a párt az I. és XII. kerületben nem indult, ez az oka az arány szám akkori alacsonyságának.

Az ellenforradalmi idők viszonyai között az 1921 július 11., 12-én tartott fővárosi választásokon még nem vett részt a szociáldemokrata párt. A titkos szavazásra jogosultak 35%-a tartózkodott ekkor a szavazástól, amely arány megközelítően egyezik a félévvel később tartott második nemzetgyűlési választáson a szocialista pártra eső szavazatok 39%-os arányával. Ez utóbbi választás idején mintegy 135.000 szervezett munkás tartozott Budapesten és Pestkörnyéken a szociáldemokrata párthoz, amely munkásréteg erős támasza volt a párt akkori politikai törekvéseinek. Így sikerült 121.643 szavazattal megszerezni a budapesti szavazatok 39,1 %-át. Ez a viszonylagos siker önérzetessé, szinte elbizakodottá tette az ekkori első erőpróba után a pártot.

A további politikai térhódításra legelsősorban a budapesti városháza kínálkozott. A biztosabb győzelem érdekében a szociáldemokrata párt a demokratikus polgári pártokkal is összefogott. Az 1925. évi fővárosi választáson ennek az egyesült demokrata bloknak sikerült is megszereznie a szavazatok abszolút többségét, 52,1 %-át. A nyert 114.484 szavazat alapján 128 mandátum jutott a 250 képviselőtestületi helyből a demokratikus bloknak, amelyből 54 volt a szocialisták részesedése. A budapesti városháza jobboldali vezetését ekkor csak a közgyűlés kinevezett és hivatali tagjainak szavazatával sikerült biztosítani. A választás valóban komoly erőpróbája volt a konzervatív jobboldali és a radikális baloldali erőknek Budapesten, bár a „feudális reakció“ elbuktatása mégsem sikerült. Az 1922. évi nemzetgyűlési választáson egyedül a szociáldemokrata pártra 122.000 szavazat esett, az 1925. évi községi választáson már csak kb. 59.000. A demokratikus koalíció együtt is kevesebb szavazatot kapott, mint 1922-ben az egyedül küzdő szociáldemokrata párt.

Ez súlyos csalódást jelentett a budapesti szocialisták számára, de önbizalmukat ekkor még nem veszítették el. Ekkor írták, hogy „a szociáldemokráciára a budapesti városházán még súlyos küzdelmek várnak, de a párt öntudatos szívóssággal lépésről-lépésre küzdi előre magát nagy célja: a szocialista Budapest megteremtése felé“, ami annál könnyebbnek látszott, mert most már birtokon belül szólhatott bele a főváros politikai életének irányításába.

A táblázat további adatainak figyelmes áttekintése után alig szükséges bővebben fejtegetni a szociáldemokrata párt budapesti pályafutásának eseményeit. Félévvel a városházára való bevonulás után országgyűlési választás volt Budapesten, amelyen most már önállóan vett részt a szociáldemokrata párt. Ekkor már csak 27,4%-át tudta megszerezni az érvényes budapesti szavazatoknak az 1922. évi 39,1%-os arányszámmal szemben. A párt átütőerejének hanyatlása már ekkor nyilvánvalóan megmutatkozott. Ettől kezdve pedig a budapesti polgárság szervezkedése nyomán mindinkább hanyatlott a szocialista párt helyzete Budapesten. Az 1930—1931-es választásokon elért csekélymértékű javulás után az 1935-ös választásokon már csak 22,5%-ot kapott a párt. A budai választókerületben, amelyhez Óbuda munkásnépessége is tartozik, 32,8%-ról 15,9%-ra, az erősen baloldali érzelmű északi kerületben 40,4%-ról 25,3%-ra, a déli kerületben 41,3%-ról 24,2%-ra hanyatlott a szocialista szavazatok arányszáma,

a szavazók abszolút száma pedig 54%-kal csökkent 1922 óta. A bizottsági tagok száma ugyanekkor 57-ről 21-re apadt.

Ugyanílyen kedvezőtlenül alakult az 1922 óta tartott választások során a szociáldemokrata párt helyzete a szintén titkosan szavazó pestkörnyéki választókerületben is, amelyhez a fővárost övező 17 munkásközség és öt megyei város tartozik. Erről a tervesztésről tájékoztat a következő áttekintés:

	összes érvényes szavazat	Ebből szociáldemokrata	Százalékban
1922.....	81.090	45.925	56,6
1926.....	61.326	22.122	36,1
1931.....	75434	26.123	34,6
1935.....	110.385	35.199	31,9

Bár a szociáldemokrata párti szavazatok abszolút száma a népesség nagyarányú növekedése miatt 1926 óta emelkedőben van a pestkörnyéki választókerületben, a polgári pártok szervezkedése nyomán itt is egyre hanyatlík a szocialista párt politikai súlya és befolyása, amit az arányszámok következetes csökkenése, végeredményben 56-6%-ról 31-9%-ra való hanyatlása jól érzékeltet. A baloldali szélsőséget legitim formában képviselő szociáldemokrata párt erejének több mint 40%-os hanyatlása igazolja, milyen sikeres küzdelmet folytat ezen a területen a polgári és nemzeti gondolat a marxizmust képviselő szociáldemokráciával szemben a titkos választójog által politikai felelősségének tudatára ébresztett polgárság támogatásával.

Ha a titkosan választó főváros és Pestkörnyék szocialista szavazatait összevonjuk, a következő képet kapjuk a szociáldemokrácia itteni tervesztéséről:

A választás éve	Budapesti és pestkörnyéki szocialista szavazatok	
	száma	százaléka
1922	167.568	42,8
1926	81.414	29,3
1931	93-Ö37	30,0
1936	91-335	25,4

Az együttes arányszámok alakulása világosan mutatja, hogy a forradalmi szociáldemokrácia még a számára legkedvezőbb viszonyokat jelentő terepen sem bizonyult fejlődőképesnek, sőt egyre inkább visszaszorul még ott is, ahol a titkos szavazás és lajstromos választás mellett minden erejét kifejthetné az alkotmányos küzdelemben.

Adataink meggyőzően bizonyítják, hogy csak ott és csak addig tud a baloldali szélsőség is érvényesülni, ahol és ameddig nem sorakozik fel vele szemben öntudatosan szervezett polgári erő. Ebből a szempontból a titkosan szavazó vidéki törvényhatóságok különös figyelmet érdemelnek, mert itt az a helyzet — éppen a polgárság szervezkedésének elégtelensége miatt —, hogy nem látjuk a szociáldemokráciának azt a következetes visszaszorulását, mint Budapesten, vagy a főváros környékén. E kerületek szocialista szavazatainak aránya ugyanis így alakult az utolsó választások során:

A választás éve	Szociáldemokrata szavazatok	
	száma (kerekben)	százaléka
1922	31.000	27.9
1926	26.500	28.9
1931	38.000	31.9
1935	40.700	29.6

Ezek szerint csak a legutolsó választás idején csökkent a vidéki törvényhatósági városokban a szocialista arányszám, amivel szemben a fővárosban és Pestkörményeken teljesen ellentétes a fejlődés irányzata. Ha a szocialista pártra eső szavazatok abszolút számát tekintjük — 100-zal egyenlősítve az 1922. évi szavazatok számát —, az index későbbi alakulása a következő képet mutatja az ország különböző titkos területeiben:

A választás éve	A vidéki titkos választókerületben volt szocialista szavazatok	A budapesti titkos választókerületben volt szocialista szavazatok	A pestkörményeki titkos választókerületben volt szocialista szavazatok	Országos átlagban volt szocialista szavazatok
1922	100.0	100.0	100.0	100,0
1926	85.5	48.7	48.1	44.5
1931	122.5	55.5	56.8	59.8
1935	131.2	46.1	76.6	47.8

Az 1926. évi választáskor vidéken is visszaesett ugyan a szocialista szavazatok abszolút száma, de távolról sem olyan erős mértékben, mint Budapesten és Pestkörményeken, illetőleg mint országos átlagban. De míg az ország többi részén 1926 után is csak kis mértékben emelkedett a szocialista szavazatok száma; az arányszám pedig erősen visszaesett, a titkosan szavazó vidéki törvényhatósági jogú városokban előbb 22,5%-kal, majd 1935-ben 31,2%-kal emelkedett a párt szavazóinak száma, mialatt Budapesten már csak 46,7%-a maradt meg az 1922. évi szocialista szavazatoknak.

A vidéki titkosan szavazó városokban egyenkint a következőképpen alakult a szociáldemokrata pártra eső szavazatok aránya:

Törvényhatóság	1922	1926	1931	1935	Lakosság száma
Debrecen	23.2	21.9	26.2	24.3	117.275
Győr	34.7	34.2	37.3	40.0	50.881
Hódmezővásárhely	29.0	24.5	29.9	34.4	60.342
Miskolc	39.0	30.7	41.8	38.2	61.559
Pécs	35.3	43.6	46.6	37.1	61.663
Szeged	18.5	25.4	23.7	18.2	135.071
Az arányszámok összege	179.7	180.3	205.5	192.2	

A táblázat jól mutatja, hogy ahol nem eléggé erőteljes és öntudatos a nemzeti és polgári pártok szervezkedése, ott a titkos választójog, ha lassan is és talán csak átmenetileg, de valóban erősítheti a szélsőséges pártok politikai helyzetét, döntő érvényű áttörésre azonban itt sem kerülhet sor.

E városok példája mindenesetre komoly intelem lehet a nemzeti társadalom számára a tekintetben, hogy ahol hiányzik a vezető rétegeknek a széles tömegekkel való megértő kapcsolata, a dolgozók szociális

érdekeivel szembeni szolidaritása, ahol egy céltudatos és őszinte szociális program munkálása helyett a tömegek szervezését átengedik a politikai szélsőségeknek, ott könnyen kicsúszik a talaj a nemzeti alapon álló vezetőség lába alól és észrevétlenül megnövekedik a szélsőségek ereje.

Amennyire terünk engedi, meg kell még emlékeznünk a nyíltan szavazó választókerületek szocialista szavazatainak alakulásáról is. Az eddig nyíltan szavazó 190 kerület jövő sorsa a választás titkosságának bevezetése esetén egyelőre kérdésesnek látszik. Az a tény, hogy a legutolsó választáson a szociáldemokrata párt a nyílt kerületekből teljesen visszavonult, nem jelenti azt, hogy ezekben nincs semmi talaja a pártnak. Ezt a korábbi választások adatai is megcáfolnák, hiszen 1922-ben 21, 1926-ban 12, 1931-ben 14 vidéki nyílt kerületben jutott el a választásokig a párt, sőt 1922-ben hat képviselőt is behozott 66.400 szavazat révén. E szavazatok száma 1926-ban 18.900-ra csökkent ugyan, de 1931-ben a nagy mezőgazdasági és kisipari válság nyomán ismét 34.800-ra emelkedett. Igaz, hogy ebben az időben a jobboldali szélsőséges szervezkedés még nem sok eredményt ért el, tehát az elégedetlen elemek mind a szociáldemokrata pártot támogatták, de az 1935-ös választásokon 132.030 szocialista szavazattal szemben már 68.640 nemzeti szocialista párti szavazat állott, amelynek jó része a nyílt kerületekből került ki, kiszorítva onnét a talajátvesztett szociáldemokráciát.

A háborúutáni választások során (a legutóbbit kivéve) 44 vidéki nyílt kerületben jelentkezett a választási küzdelemben a szociáldemokrata párt, amelyekben

1922-ben 66.389 szavazatot,

1926-ban 18.932 „

1931-ben 34.132 „ illetve

1931-ben 46.942 ajánlást kapott. Ezek a kerületek azért érdemelnek figyelmet, mert föltehető, hogy a titkos választás általánossá tétele esetén elsősorban most is ezekben fog jelentkezni a választási küzdelemben a baloldali szocialista párt. E kerületek egyik csoportja a csonkaország délkeleti viharsarkán, a körös-marosközi vidéken, az agrárszocializmus régi fészkeiben fekszik. Battonya, Békés, Békéscsaba, Elek, Gyoma, Gyula, Kiskundorozsma, Makó, Orosháza, Szeghalom, Szarvas és Szentesen kívül idetartozik a titkosan szavazó Hódmezővásárhely és Szeged is. E két utóbbi közül Hódmezővásárhely éppen a legutóbbi választáson kapott szocialista képviselőt, míg Szegeden csak néhány szavazattal maradt kisebbségben a szocialista jelölt.

A szocialista pártra is szavazó nyílt kerületek másik csoportja a Pestkörnyéki választókerületet övező helységeken van. Ide tartozik Alberti, Bia, Gyömrő, Soroksár, Törökbálint, részben Vác és Abony is. E választókerületeket jórészt a fővárosba és a Budapestet övező ipari központokra bejáró munkások és egyéb alkalmazottak lakják, akik számszerű többségükkel titkos szavazás esetén mandátumhoz juttathatják a baloldali szociáldemokrata pártot.

Néhány bányavidéki, illetve ipari vidék jöhet még figyelembe a szocialista párt előtörése szempontjából. Így Dorog, Pilisvörösvár,

Pomáz, Tatabánya, Sajószentpéter, Ózd, Edelény, Mezőkeresztes, Salgótarján és vidéke, Sopron és környéke s egy-két dunántúli ipari gócpont (Kaposvár, Magyaróvár, Pápa, Székesfehérvár és Szombathely).

Az 1931. évi választások idején mindezekben jelentkezett a szociáldemokrata párt és föltehető, hogy szervezeteit a titkos szavazás bevezetésére mindenütt felkészültségben tartja. Mégis, hogy ezekben a most még nyíltan szavazó kerületekben milyen mértékben tud majd érvényesülni a titkos választójog általánossá tétele esetén a baloldali és a jobboldali szélsőség, az nem annyira a választás titkosságától, sokkal inkább a választások idején uralkodó gazdasági és szociális viszonyoktól, illetőleg a kormányzati politikától függ.

A választások háború utáni története általában azt mutatja, hogy a nyílt választásról a titkos választásra való átmenet azokban a kerületekben sem juttatta elemi erejű érvényesüléshez a szélsőséges politikai pártokat, ahol számukra legkedvezőbb volt a talaj. Sőt az első sikerek lendülete után az egész vonalon fokozatos és állandó hanyatlás, visszaszorulás következett be. Így lesz ez akkor is, ha újabb nyílt kerületek, esetleg valamennyi nyílt kerület áttér a titkos szavazás rendszerére. A legelső alkalommal bizonyosfokú térnyerés kétségtelenül mutatkozni fog, de a magyarság politikai géniuszának nem kell félnie a politikai műveletlenség, az alacsony tömegösztönök feltörésének versenyétől mindaddig, amíg az alkotmányosság egyenes útján marad.

De — véleményem szerint — nem kell tartania a magyar politikai géniusznak a nép politikai éretlenségétől sem, attól a veszélytől t. i., hogy ha most — elejtván a nyílt szavazás rendjét — eleresztjük a politikai iskolázottság magasabb fokával még át nem itatott néptömegek kezét, úgy ezek föltétien bizonyossággal a szélsőségek felé fordítják vezetést igénylő tekintetüket. A titkos választás általánossá tétele esetén a mérsékelt programot képviselő és szociális haladást hirdető polgári pártoknak legalább is ugyanolyan mértékben rendelkezésükre állanak a széles néprétegek meggyőzésére és politikai megszervezésére való eszközök, mint a szélsőségeknek. Csak a túlságosan kényelmes semmittevésről kell lemondaniok a siker érdekében.

A fent ismertetett adatok elég meggyőzőek lehetnek a tekintetben, hogy ahol a titkos szavazás rendszere nem biztosítja a politikai pártoknak azt a kényelmes biztonságot a mandátumszerzés terén, amit a nyílt szavazás rendszere nyújt, ott a polgári pártok is messzemenő erőfelfejtésre képesek a tömegek megszervezése terén. A szélsőségek legnagyobb erőssége: a szociális elégedetlenség, egyben a legnagyobb gyöngeség is, mert se anyagilag, se erkölcsileg nem bírja kitartó küzdelemre sarkalni a tömegeket. Éppen ezért, mert kitartó, szívós pozícióharcra képtelenek, az elégedetlen tömegek mindig gyors és radikális rendszerváltozást akarnak s egykettőre kiábrándulnak a radikalizmus helyett mérsékletet, törvényes utat és a törvényalkotás terén fontolva haladást jelentő parlamentarizmusból, illetve saját radikalizmusok „megalkuvó“ parlamenti képviselőitől és visszasorakoznak a realisabb programot hirdető polgári pártokhoz, amelyek-től — föltéve, hogy ezek őszintén a korszerű demokrácia és szociális

haladás elvi alapján és gyakorlati programján állanak — sokkal több eredménnyel remélhetik sorsuk jobbrafordulását.

Ha nem így lenne, semmivel sem volna magyarázható, miért nem tanúsít a radikális baloldali szélsőség a tömegek felé nagyobb vonzóerőt. Miért nem hódítja meg még a proletártömegeket sem a titkos választás mellett s miért szorul vissza egykori fellegvárában is a legutolsó pozíciókra. A nyílt kerületekről itt nem szólunk, ahol a kormányhatalom „támogatása“ a múltban nagymértékben érvényesült a választók „akarátának“ kialakításánál. De a titkos kerületekben ez a „támogatás“ hiányzik. Mégis visszaszorult a forradalmi szélsőségek pártja. Pedig nem mondható, hogy a polgári pártok olyan szociális programot képviseltek a múltban, amely ma már egyedül mentheti meg a tömegeket a polgári és nemzeti gondolat számára. Tekintetbe kell venni azt is, hogy a jobboldali szélsőség a maga tömegeket sodró szociális programjával és nem kevésbé hatásos nemzeti és fajvédelmi jelszavaival a múltban alig szólt bele az alkotmányos küzdelembe. A jövőben pedig előreláthatóan az lesz a helyzet, hogy a szélsőségek hullámai elsősorban egymás birtokállományát szagatják majd. A szélsőségek harca közben okos, reális és korszerű szociális, valamint gazdasági programmal s különösen az ezek őszinteségét igazoló szociális tettekkel a polgári középpártok éppen úgy, sőt még biztosabban maguk mellé állíthatják a boldogulni akaró tömegeket, mint az irreális programmözönnel agitáló szélsőségek.

A háború óta lezajlott választások során kétségtelenül bebizonyosodott, hogy se a választójog titkossága, se széleskörű kiterjesztése nem segítheti uralomra az osztályharc és a társadalmi rend felforgatásának elvi alapján álló szélsőségeket. Sőt egyenesen ezek ellen dolgozik. Bebizonyosodott, hogy a marxizmus mai alakjában semmi fejlődőképességgel nem bír hazai viszonyaink között.

Az alkotmányos szabadság nem eleme sem az osztályharcot hirdető marxizmusnak, sem a jobboldali radikalizmusnak. Más népek példája nem lehet minden tekintetben irányadó magyar viszonyaink között, mert a magyar nép politikai tehetsége mindenkor fölötte állt egyes, kultúrában talán előhaladottabb, de politikailag kevésbé tehetős népek színvonalának. Éppen ezért, ahogy a faji kérdés tekintetében nem engedhetjük lelkünkhez férni a kishitűséget, amely visszariad más, itt élő, még be nem olvadt fajok versenyétől, ugyanúgy nem riadhat vissza a magyar életképesség a politikai téren sem a nyers tömegek feltörésétől. Külső és belső politikában ezeréven át mindenkor a kvalitás erejére támaszkodott a magyarság s most ismét be kell bizonyítania, hogy a kvalitás diadalmaskodik a nyers számok hatalma fölött. Bizonyos, hogy a választás titkossága nem olyan döntő jelentőségű, sem a politikai, sem a szociális helyzet megváltoztatásában, mint azt némely tényezők gondolják.

Ne tévesszen meg senkit, hogy a szélsőségek minden eszközzel agitálnak az általános titkos választójog mellett, azt a hitet keltve ezáltal, hogy ennek bevezetésétől politikai helyzetük megerősödése várható. A szociáldemokrácia jól tudja, a jobboldali szélsőség pedig meg fogja tanulni, hogy a demokratikus választójog egyáltalában nem

kedvez a szélsőségeknek s ezért nem is érdekük ennek bevezetése. Csupán parasztfogásnak használják a titkos választójog jelszavát, csak azért, hogy a népjogok előharcosának szerepét játszassák. Mihelyt a titkos választójog meglesz, a szélsőségek elvesztik legfőbb agitációs területüket, szinte egyetlen politikai programjukat és népszerűségük azonnal hanyatlásnak indul. A titkos választójog a legjobb politikai nevelőiskola, amelynek nyomán mindjobban úrrá lesz a tömegeken a szélsőségekből való kiábrándulás és a józan politikai bölcsesség hatalma. Nincs arra semmi szükség, hogy akár az ipari munkásságot, akár a mezőgazdasági tömegeket a demokratikus, alkotmányos útról lezorítva, arra kényszerítsük, hogy a parlamentáris eszközök elkerülésével a maguk módja szerint akarják problémáikat megoldani.

A parlamentáris út nem jelenti a feladatok megoldásának eltusolását. Jelenti ellenben azt a lehetőséget, hogy a kérdéseket a nemzet egyetemes érdekeinek megfelelően, a közösség javára lehet megoldani. Ehhez kell alkotmányos lehetőséget adni a népakarat szabad megnyilvánulása révén s nem kell attól félni, hogy ennek nyomában a szélsőségek többségre kerülve, egyedül vállalhatják az ország vezetését. Az 1918/19-es példát nem lehet emlegetni, mert ott nem alkotmányos felülkerekedésről volt szó. A parlamenti képviselőt a legjobb út a szélsőségek megszelídítése felé.

Nem azok tesznek tehát jó szolgálatot a nemzeti közösségnek, akik távol akarják tartani a néptömegek szabad akaratmegnyilatkozását a nemzet sorsának intézésétől, mert ezek az erőszakos megoldásokra kényszerítik az elégedetlen tömegeket, hanem azok, akik a magyar nép nagy többségének politikai józanságában bízva, lehetővé teszik a népakarat alkotmányos megnyilatkozását. A titkos választójog általánossá tétele nem kedvez olyan mértékben a szélsőségeknek, hogy ettől az alkotmányos rendszer felborulását félthetnek, ellenben a titkos választójog korlátozása valóban a törvénytelen megoldási módszerek felé szorítja a tömegeket. A titkos választójog senkit sem tesz ellenzékivé vagy éppen szélsőséges forradalmárrá. Ilyenné csak a kormányzati politika mulasztásai vagy hibái teszik a tömegeket. Egy radikálisabb irányzatú parlamenttel és pedig mindkét szélsőség irányában mindenesetre számolni kell, még akkor is, ha a titkos választójog mellett erős nemzeti korrektívumokat alkalmazunk. Végző következtetésképpen azonban én is ahhoz a nézethez csatlakozom, hogy a baloldali szélsőségtől, tehát a kommunizmustól, a mai európai helyzetben és a mai politikai körülmények mellett titkos választójog esetén sem kell tartanunk. A jobboldali szélsőség viszont nem fog komoly mértékben kifejlődni és szerepet játszani akkor, ha a magyar néprétegek érezhetik azt, hogy a keresztény és nemzeti politika nemcsak jelszavakban él, hanem gazdasági és szociális téren valóban reformokat csinál.

ÁFRA NAGY JÁNOS